

گفتگوی تمدن‌ها

گفت‌وگوی تمدن‌ها نظریه‌ای است در روابط بین‌الملل. این نظریه در فرم کنونی اولین بار توسط محمد خاتمی، رئیس‌جمهور سابق ایران، مطرح شد. او در اصل ایده گفت‌وگو میان تمدن‌ها را به عنوان واکنشی به نظریه جنگ تمدن‌های ساموئل هانتینگتون مطرح ساخت.

عبارت گفتگوی تمدن‌ها بعد از اینکه در سپتامبر ۱۹۹۸ سازمان ملل متحد در بیانیه‌ای سال ۲۰۰۱ را «سال گفتگوی تمدن‌ها» نام نهاد مشهور شد. پس از آن در بهمن ۱۳۷۷ دولت ایران مرکز بین‌المللی گفت‌وگوی تمدن‌ها را برای هماهنگی فعالیت‌های مربوط به گفتگوی تمدن‌ها تأسیس کرد.

در تقویم رسمی جمهوری اسلامی ایران نیز روز ۳۰ شهریور «روز گفتگوی تمدن‌ها» نامگذاری شده بود که در سال ۱۳۸۹ به دلیل «منقضی شدن زمان این مناسبت و نداشتن متولی خاص» از تقویم حذف شد.

مرکز بین‌المللی گفت‌وگوی تمدن‌ها

مرکز بین‌المللی گفت‌وگوی تمدن‌ها نهادی بود که در سال ۱۳۷۷ خورشیدی در ایران تأسیس شد و محمد خاتمی، رئیس‌جمهوری وقت ایران ریاست آن را برعهده داشت.

به تصویب رسیدن پیشنهاد محمد خاتمی برای نام‌گذاری سال ۲۰۰۱ در پنجاه و سومین مجمع عمومی سازمان ملل (سپتامبر ۱۹۹۸) به عنوان «سال گفت‌وگوی تمدن‌ها» انگیزه تأسیس این مرکز در ایران شد.

محمد خاتمی در نخستین سفر خود به ایالات متحده و سخنرانی در مجمع عمومی سازمان ملل متحد پیشنهاد «گفت‌وگوی تمدن‌ها» را مقابل «برخورد تمدن‌ها» مطرح کرد که این پیشنهاد با استقبال اعضای سازمان ملل روبه‌رو شد.

هدف از بنیاد این مرکز «هماهنگ کردن فعالیت‌های کلیه سازمان‌ها، مراکز دولتی و غیردولتی برای توسعه نظریه گفت‌وگوی تمدن‌ها» عنوان شد.

محمدجواد فریدزاده به عنوان نخستین رئیس مرکز بین‌المللی گفت‌وگوی تمدن‌ها منصوب شد. وی پس از مدتی جای خود را به عطاءالله مهاجرانی داد. ریاست وی نیز دیری نپایید و در پی استعفای او، محمود بروجردی به عنوان سرپرست جدید این مرکز گمارده شد.

مرکز گفت‌وگوی تمدن‌ها تا اوایل سال ۸۴ زیرمجموعه وزارت خارجه بود ولی پس از آن به زیرمجموعه‌ای از سازمان فرهنگ و ارتباطات تبدیل شد. در دی‌ماه ۱۳۸۴ سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، دو دفتر ادیان و مرکز گفت‌وگوی تمدن‌ها را با نام جدید «مرکز گفت‌وگوی ادیان و تمدن‌ها» ادغام کرد.

این مرکز سرانجام در دی‌ماه ۱۳۸۶ طی حکمی از سوی محمود احمدی‌نژاد، رئیس‌جمهور وقت ایران، با همه امکانات و نیروی انسانی در «مرکز ملی مطالعات جهانی شدن» ادغام شد و زیر نظر رئیس‌جمهور و به ریاست اسفندیار رحیم‌مشایی قرار گرفت.